

Má Vlast.

NEZKRÁCENÉ CITACE TVŮRCŮ MÉ VLASTI

Janek Jirků, režisér

Oslovil mě producent Štěpán Kubišta. Po úspěchu Knihy džunglí se mě zeptal, jestli bych do úspěšného týmu nepřinesl nějaký zajímavý námět nebo téma pro příští inscenaci. Moc jsem si té důvěry cenil. Začal jsem hledat něco, co by propojovalo tanec, výtvarné divadlo a filharmonii, něco, co by se hodilo do stanu... kousek od Vltavy. Hlavu se mi honily různé myšlenky a nápady, ale jak už to bývá, byl jsem v té době taky zaneprázdněn jinými aktuálnějšími úkoly, takže jsem to nechal trochu jako v Třech oříšcích pro Popelku, třeba mě něco cvrnkne do nosu. A stalo se. Měl jsem zrovna za úkol připravit vyprávění sedmiletého Bedřicha – Fritze Smetanů o jeho dětství v Litomyšli pro novou expozici v rodné světničce, byl jsem zrovna na Vysočině, na Kadově u kolegy skladatele Jiřího Hradila, kde jsme vymýšleli hudební podklad a někdy kolem desáté večer jsem od něj z Kadova vyrazil pěšky na noční túru do Jimramova, kde je naše chalupa. Vyrazil jsem a chtěl jsem si pustit do uší a do pochodu nějakou hudbu, která by se hodila k té krásné hvězdnaté noci. A napadlo mě, že už jsem si strašně dlouho neposlechnul Mou vlast... Našel jsem si ji tedy v telefonu, pustil a vyrazil po silnici směrem ke Sněžnému. A stalo se mi to, co se asi stalo mnoho jiným lidem na mnohých jiných místech. Jako by mne ta krajina kolem objala. Začali se přede mnou vynořovat obrazy z naší mytologie, z české historie, ačkoliv jsem kráčel povodím Svratky, měl jsem intenzivní pocit, že splouvám Vltavu. Jedna melodie za druhou mě překvapovala svou svěžestí, ale též někde hluboce v paměti zakořeněnou známostí. Myslím, že to bylo u obecní cedule Daňkovic, kdy se v mých uších protrhla hráz a zaplavily mne vlny úvodních akordů Z Českých luhů a hájů a já se musel zastavit a nerušit svým krokem tu barvu, sílu – omlouvám se: Čistou krásu. A možná že rovnou tam, naprosto opilý hudbou, tedy ne úplně svéprávný, bez jakýchkoliv dalších myšlenkových korekcí, jsem hned psal SMS Štěpánovi: "Co třeba Má vlast?" Vůbec jsem nehodnotil, jestli je to nápad dobrý nebo ne, prostě jsem tu SMS napsal a šel jsem dál. Těch kilometrů bylo tehdy 12 a po posledních tónech Blaníku jsem poslouchal ještě Smetanovo trio a kvartety a když jsem došel na chalupu odbíjela půlnoc a já se usmíval jako bych se vrátil z hospody. Myslím, že jsem na tu zprávu zapomněl. A tak, když mi druhý den přišla odpověď od Štěpána, musel jsem si trochu připomenout, co se to vlastně večer stalo... No a děláme Mou vlast. Prostě cvrnkla do nosu.

Co se loutek a Smetany týká: On pro loutkové divadlo psal! Když byla ještě na živu jeho prvorozená dcerka Bedřiška, prý velice vnímavé a inspirativní děvčátko, které mu zemřelo ve čtyřech letech, pořídil jí a jejím dvěma menším sestřičkám loutkové divadlo. O nedělích Smetanovi zvali své přátele a pořádali domácí představení. Zachovaly se dvě předehry k loutkovému divadlu: Johannes doktor Faust a Oldřich a Božena. A zvláště Fausta doporučuji k poslechnutí. Vzniknul dávno před Smetanovou slávou, ale už jsou v té hudbě všechna kouzla, schopnosti a síly, kterým Smetana vládnul. Ta hudba je obrázková. Dramatická. Energická. Hravá. Proměnlivá. Nesmírně nápaditá. Chvilí pimprlová a chvíli naprosto vážná. Jsem přesvědčen, že by Smetanu bavilo s námi pracovat na společné věci, že to, co je blízké Matějovi Formanovi, Štěpánovi Pecharovi, Andree Sodomkové i mně, by bylo blízké i jemu. Nicméně, bránit se nemůže, takže my čile spolupracujeme s ním.

Naším cílem je kouzelné představení. Loutkové divadlo, tak jak ho dělám já, není vlastně loutkové, vychází z loutkových principů, ale je to především divadlo obrazů. Divadelní obrazy nejsou ilustrace, ale souhra všech inscenačních složek, kdy část obrazu nesou herci, část scénografie, část hudba a loutky nesou taky jenom určitou část, pokud jsou tedy vůbec

Má Vlast.

přítomny, a nejsou jenom stínem, náznakem, předmětem nebo znakem. To všechno dohromady funguje, pokud to vyvolává jakési nepopsatelné kouzlo, které v každém jednotlivém divákovi vyčaruje jeho osobní zážitek a emoci, radostnou nebo vážnou, ale snad silnou. Aby loutkové divadlo fungovalo, musí to dovolit i divák. Když si chce hrát, je to v pohodě. Pokud za každou cenu hru odmítá, tak se nic nestane, nevyčaruje, ale to nevádí, "každej jsme nějakej", a i pro takového diváka to bude určitě aspoň zajímavá podívaná. Ale hravost tu není pro hravost, není to jenom prázdná zábava – zrychluje přenos informací, zesiluje emoce, vyostřuje dramatickost. Já si každopádně myslím, že ke Smetanovi se hravé divadlo hodí, protože on hravý byl. A přitom měl obrovský cit pro drama. I jeho symfonické básně to dokazují. Na velmi krátké ploše nám předává velké množství hudebních informací, které v nás vyvolávají krásné, dojemné, veselé a dramatické pocity. To je to kouzlo.

Matěj Forman, režisér a scénograf

„Má vlast“ – to zní hrdě! Ale co to pro nás znamená? V teamu spoluautorů jsme si začali říkat „vlastenci“, ale význam toho slova a vůbec vztah k vlastenectví každý po svém, myslím, teprve hledáme. Nejde se nezamilovat. Ale čím to, že až nyní? Proč ne už tenkrát, když jsme ve Smetanově síni povinně se školou naslouchali při školním výchovném koncertu tónům Vltavy a nechávali se pohlavkovat paní učitelkou za nevhodné chování? Že by síla a krása ikonických děl, ať hudebních, výtvarných nebo jiných slábla ve chvíli, kdy se jejich velikost stává samozřejmostí? Prolistujeme jimi jako ve škole učebnicí a založíme do šuplíku jako hotový úkol. Je to velká škoda. Tohle by se nám nemělo stát! K šesti symfonickým básním Bedřicha Smetany dnes přicházím a skláním se jako k prameni, který už dávno čeká na moje dlaně. Na dně to víří zlatým pískem a v jiskřivé hladině se odráží hvězdy i modré nebe nade mnou. Než naberu do dlaní, mihne se v prameni jako v zrcadle i moje tvář. Kolikrát jsme se my dotkli zázraku, který umí hudba? „Má vlast“ jako pramenitá voda v dlaních chladí a v srdci občerstvuje. Tady jsme doma, tady jsme spolu, malí i velcí, rodina.

David Mareček, generální ředitel České filharmonie

„Spojení hudby, pohybu a vizuálních efektů v tak originálním prostředí, jakým je cirkusový stan, nám umožňuje vyjít za hranice tradičního koncertního sálu a oslovit širší publikum. Nicméně hlavní motivací každého projektu jako Má Vlast je nabídnout nové zážitky. Jsem přesvědčen, že se to stejně jako v případě Knihy džunglí povede i tentokrát.“

Marko Ivanović, hudební skladatel, dirigent

Smetanova „Má vlast“ je asi nejikoničtější českým symfonickým dílem. Ve škole se o ní učil téměř každý. Každý rok ji slyšíme v televizi při zahajování festivalu Pražské jaro. A myslím, že u nás neexistuje muzikant, který by k ní neměl vztah, a nebo na ní neměl názor. Tak proč se pouštět do něčeho tak ošemetného, jako je hudební úprava už prakticky dokonalého díla? Protože si myslím, že i s takto legendární skladbou lze navázat tvůrčí dialog. Že lze uchopit Smetanovu ideu a hudební nápady a podívat se na ně současnými očima. Protože se domnívám, že i ten nejkonzervativnější posluchač se nakonec rád nechá pobavit a překvapit. Podstatou každého živého umění je totiž – hravost...

Má Vlast.

Má Vlast začala vznikat v době, kdy skladatel definitivně ohluchl. Nikdy tedy neměl možnost toto své dílo slyšet. Původně měla mít víc částí, ale Smetana svůj záměr postupně upravoval a v průběhu několika let vznikl konečně definitivní šestidílný cyklus. Smetana celé své životní úsilí zasvětil národnímu obrození. Zatímco jeho mladší skladby jsou ovlivněny moderními trendy jeho doby (v klavírní tvorbě se dají vyčíst i náznaky impresionismu), ve své operní tvorbě a stejně tak i v Mé vlasti mu šlo hlavně o to probudit v lidech národní hrdost a založit tradici české vážné hudby, která by vycházela z české mentality a z českého folkloru. Panuje domněnka, že právě tato touha a úsilí zapříčinily, že Smetana své chorobě dokázal vzdorovat až překvapivě dlouho. Z historie víme, že politicky a ideově angažované umění zpravidla po čase působí nepřesvědčivě a křečovitě. O to víc musíme obdivovat Smetanu, že se mu podařilo vytvořit takto nadčasovou hudbu, která zmíněnými neduhy netrpí. Ba co víc! V žánru symfonických básní je to jeden z nejúspěšnějších pokusů převést do hudební podoby mimohudební poetickou předlohu. Z tohoto hlediska se jedná o unikát světového významu. A ještě jedna obdivuhodná věc – navzdory své hluchotě vytvořil Smetana partituru, která zní naprosto dokonale a hrává se i dnes bez zásadnějších instrumentačních úprav.

Zároveň se ale od Smetanových dob pojem vlastenectví a definice "naší vlasti" poněkud proměnil a naše inscenace se v tomto ohledu snaží s původním Smetanovým záměrem komunikovat, klást otázky a hledat odpovědi. Já jsem se svou instrumentací snažil co nejvíc ctít Smetanovu předlohu a stejně tak si dovolit i občasně hudební vtípky a bizarnosti. Ostatně si myslím, že by se Smetana sám pobavil – už z jeho Prodané nevěsty je zřejmé, že měl velký nadhled a nadčasový smysl pro humor.

Štěpán Pechar, hlavní choreograf

Vyprávět příběh beze slov je složitý, ale ohromně zábavný úkol. Je to jako komplikovaná mozaika z tisíce kousků a následná hra s umístěním každého kousku tak, aby zapadl a celek dával smysl. U činoherních představení jsou kousky mozaiky tvořeny slovy, u tance kousky mozaiky tvoří vytříbený pohybový slovník, který vzniká v duchu dané inscenace.

Zajímavé na tanci je, že jedním gestem se dá vyjádřit silná emoce. Někdy tohle samo sebou stačí. Jindy je třeba definovat děj nebo obsah scény/situace konkrétněji. Je pro mě zásadní hledat slovník a způsob pohybového vyjádření který není příliš podbíživý ani prvoplánový, nechává divákovi prostor pro imaginaci, ale je zároveň srozumitelný. Pakliže se ztvárňuje děj, chci ho být schopen číst. Vystihnout rovnováhu mezi těmito dvěma faktory je, z mého pohledu, povedeným způsobem odvyprávěný děj tancem a beze slov.